

**:КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**

СХВАЛЕНО

Протокол Вченої ради КВНЗ
«Харківська академія неперервної
освіти»
№1 від 23.01.2026

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ КВНЗ «Харківська
академія неперервної освіти»
№ 8 від 26.01.2026

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників
(учителі навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність»)**

**НУШ 8-9. «ПІДПРИЄМНИЦТВО І ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ»:
НАВЧАСМО ДЛЯ ЖИТТЯ**

Розробник: Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія неперервної освіти» (Грінченко О. І., старший викладач кафедри сучасних методик навчання (секція природничо-математичних дисциплін))

Напрямок підвищення кваліфікації: Сучасні підходи до навчання в Новій українській школі на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ МОНУ від 12.10.2022 р. № 904)

Термін дії програми: з 01.01.2026 до 31.12.2028 року

Рецензенти:

Тимохова Ганна, доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, канд. екон. наук, доцент

Саввіч Олександр, методист Центру методичної та аналітичної роботи, магістр, методист вищої категорії, тренер НУШ, супервізор

© О. І. Грінченко
© КВНЗ «Харківська академія
неперервної освіти»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми зумовлена впровадженням Державного стандарту базової середньої освіти (2022), який орієнтує освітній процес на формування компетентностей і наскрізних умінь учнів, необхідних для їх соціалізації, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації. У цих умовах економічна освіта потребує не лише оновлення змісту, а й переосмислення методик навчання, форм організації освітнього процесу та підходів до оцінювання результатів навчання.

Особливої актуальності набуває питання забезпечення якості освіти, ефективного викладання курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» в умовах зростання ролі самостійної та практичної діяльності учнів, цифровізації освітнього процесу, поширення дистанційного/змішаного навчання. Використання сучасних технологій і методик відкриває нові можливості для підвищення навчальної мотивації учнів та формування в них підприємливості та фінансової грамотності. Перед учителем/вчителькою курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» стоїть завдання формування в учнів економічного мислення, розвитку м'яких навичок, наскрізних умінь для втілення сформованих ключових компетентностей у економічно обґрунтовану діяльність.

Зміст програми «НУШ 8-9. “Підприємництво і фінансова грамотність”»: навчаємо для життя» спрямований на формування в педагогів цілісного бачення сучасного освітнього середовища, оволодіння практичними інструментами та методиками їх використання у викладанні курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» відповідно до вимог Державного стандарту, і, як наслідок, на підвищення якості економічної освіти в сучасних умовах.

Цільова група. Учителі курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» закладів загальної середньої освіти (базова середня освіта).

Обсяг (тривалість). Програма розрахована на 15 академічних годин (0,5 кредиту ЄКТС). Передбачено проведення 4 години (27 %) лекційних занять, 10 годин (67 %) практико-орієнтованих видів робіт, а також участь слухачів курсів у контрольних заходах 1 година (6 %).

Мета підвищення кваліфікації. Удосконалення професійних компетентностей учителів курсу «Підприємництво і фінансова грамотність», необхідних для організації освітнього процесу відповідно до положень Державного стандарту базової середньої освіти щодо досягнення очікуваних результатів навчання шляхом добору і використання сучасних ефективних методик і технологій навчання, виховання й розвитку учнів.

Завдання підвищення кваліфікації:

- поглибити й розширити знання вчителів курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» з теорії і практики навчання для реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»;
- удосконалити професійні компетентності вчителів курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» щодо використання сучасних ефективних методик і технологій навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти;
- розвинути уміння вчителів щодо моделювання освітнього процесу на уроках курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти;
- сформувати практичні навички учителів курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» щодо реалізації підприємницьких проєктів в межах освітнього процесу в ЗЗСО.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться.

Удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей відповідно до професійного стандарту за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» в межах професійної діяльності вчителя географії:

- А2. Предметно-методичної;
- Г2. Організаційної.

Очікувані результати підвищення кваліфікації

- знання та розуміння теорії і практики навчання курсу «Підприємництво і фінансова грамотність»;
- уміння використовувати ефективні інструменти й технології для навчання курсу «Підприємництво і фінансова грамотність»;
- моделювання освітнього процесу на уроках курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти;
- практичні навички учителів курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» щодо реалізації підприємницьких проєктів в межах освітнього процесу в ЗЗСО.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації

Поточне (формувальне) оцінювання: обговорення кейсів, виконання практичних вправ тощо.

Підсумкове оцінювання здійснюється наприкінці курсів у вигляді підсумкового тестування за темами освітньої програми, що дає можливість оцінити рівень засвоєння знань, умінь слухачів та спрямоване на визначення рівня сформованості компетентностей.

Підсумкове тестування здійснюється у вигляді тесту, який складається із завдань з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох варіантів. Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.

Для оцінювання використовуються цифровий ресурс GoogleForms.

Для отримання документа про підвищення кваліфікації слухач має подолати встановлений прохідний поріг успішності (70 % правильно виконаних завдань).

Документ про підвищення кваліфікації

За результатами успішного виконання програми видається свідоцтво про підвищення кваліфікації встановленого зразка (15 год, 0,5 кредита ЄКТС).

Вартість: 550 гривень

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено проведення інтерактивних лекційних занять. Особливістю пропонованих практичних занять є моделювання елементів навчального середовища, у якому підприємливість і фінансова грамотність стають життєвими компетентностями.

Зміст програми складається з 2 модулів та 8 взаємопов'язаних тем.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест, який містить завдання різних форматів, що відповідають змісту програми. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали цей тест, отримують свідоцтво.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 15 год, з них: 4 год — інтерактивні лекції, 10 год — практико-орієнтовані заняття, 1 год — контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

№ теми	Назва навчальних тем	Кількість годин				
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Організація освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти						
1.1.	Точка входу: як навчатимемося		1			1
1.2.	«Підприємництво і фінансова грамотність»: моделюємо освітній процес	1	1			2
1.3.	Рефлексія. Подальші кроки в організації освітнього процесу		1			1
	<i>Разом за модулем</i>	<i>1</i>	<i>3</i>			<i>4</i>
МОДУЛЬ 2. Сучасні підходи до навчання в Новій українській школі						
2.1.	Підприємництво або як перетворити ідею у цінність: навчаємось	1	1			2
2.2.	Фінансова грамотність: формуємо життєві навички, мотивації і впевненість для добробуту	1	1			2
2.3.	Розвиваємо математичну компетентність на уроках курсу «Підприємництво і фінансова грамотність»	1	1			2
2.4.	Проект «Шкільне соціальне підприємство»: від ідеї до реалізації		2			2
2.5.	Урок підприємництва і фінансової грамотності: інструменти і технології для ефективного навчання		2			2
	<i>Разом за модулем</i>	<i>3</i>	<i>7</i>			<i>10</i>
	<i>Підсумкове тестування</i>				<i>1</i>	<i>1</i>
	<i>Усього:</i>	<i>4</i>	<i>10</i>		<i>1</i>	<i>15</i>

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Організація освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти

Тема 1.1. Точка входу: як навчатимемося

Ознайомлення слухачів з організацією, змістом та умовами проведення навчальних занять курсів. Надання рекомендацій щодо активного навчання, а також підготовки до підсумкового тестування.

Анкетування та вхідне діагностування слухачів курсів підвищення кваліфікації.

Тема 1.2. «Підприємництво і фінансова грамотність»: моделюємо освітній процес

Новий навчальний курс «Підприємництво і фінансова грамотність» для 8-9 класів НУШ – відповідь соціальний запит і необхідний компонент освіти. Особливості організації навчання курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» у 8-х класах в закладах освіти за новими модельними навчальними програмами. Складові освітнього простору навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність».

Практикум: Розробка фрагменту навчальної програми та календарно-тематичного плану на основі модельних програм

Тема 1.3. Рефлексія. Подальші кроки в організації освітнього процесу

Обговорення актуальних питань методики навчання курсу «Підприємництво і фінансова грамотність в сучасних умовах. Виклики та шляхи їх подолання: як нам це вдається!

Аналіз професійних ситуацій з практики слухачів курсів.

МОДУЛЬ 2. Організація освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти

Тема 2.1. Підприємництво або як перетворити ідею у цінність: навчаємось

Підприємливість як наскрізна компетентність, яка застосовується у всіх сферах життя: від піклування про власний розвиток до активної участі у житті суспільства. Основні знання, уміння, навички та ставлення, пов'язані з підприємницькою компетентністю.

Практикум: Моделювання розробки бізнес-плану підприємства.

Тема 2.2. Фінансова грамотність: формуємо життєві навички, мотивації і впевненість для добробуту

Економічний зміст поняття «фінанси домогосподарств». Характеристика фінансової поведінки споживача. Чинники, які впливають на поведінку споживача. Особливості впливу фінансової грамотності на

суверенітет споживача. Формування нової фінансової культури споживача. Обізнаність фінансового споживача. Фінансова поведінка.

Практикум: Аналіз варіантів фінансової поведінки та визначення тих, які можна вважати грамотними. Вирішення завдань зі складання сімейного бюджету.

Тема 2.3. Розвиваємо математичну компетентність на уроках курсу «Підприємництво і фінансова грамотність»

Фінансова грамотність та її роль та безпосередній вплив на рівень благополуччя людини. Вплив математики на процес формування у здобувачів освіти фінансової грамотності.

Основні рекомендації та практико-орієнтовані завдання фінансового напрямку на уроках інтегрованого курсу «Підприємництво та фінансова грамотність».

Практикум. Розв'язування типових задач на розрахунок сімейного бюджету, відсотку за депозитом, вартості кредитування.

Тема 2.4. Проєкт «Шкільне соціальне підприємство»: від ідеї до реалізації

Поняття «шкільне підприємство» та особливості його функціонування. Особливості розвитку концепції сталого розвитку. Сутність соціального підприємництва. Соціальне шкільне підприємство. Іноземний та український досвід у створенні та діяльності шкільних підприємств.

Особливості формування стартапу. Розвиток навичок соціального шкільного підприємництва. Фандрайзинг та краудфандинг. Благодійництво – складова сучасного підприємництва.

Практикум. Відпрацювання основних етапів розробки і здійснення навчального проєкту «Шкільне підприємство»

Тема 2.5. Урок підприємництва і фінансової грамотності: інструменти і технології для ефективного навчання

Інтегрований підхід до навчання, творчої організації освітнього процесу вчителями навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність».

Сучасні педагогічні технології та інтерактивні інструменти впровадження фінансової грамотності. Навчання через ситуації. Кейс-метод. Створення освітнього середовища на уроках для формування в учнів підприємливості та фінансових навичок.

Практикум: Проєктування уроків курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» з використанням інноваційних методів та технологій.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

Практична частина занять указана у відповідних темах.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році». URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/93000/
5. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
6. Модельні навчальні програми для 5-9 класів Нової української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року) URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>
7. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>
8. Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultatuv-navchannia>
9. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2024/09.08.2024/typova-osvitnya-prohrama-dlya-5-9-klasiv-zzso-1120-vid-09082024.pdf>

Основна література

1. Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. Люксембург: Publication Office of the European Union. URL: https://ipq.org.ua/upload/files/files/03_Novyny/2016.07.8-9_EntrComp/EntreCompFramework%20UKR.pdf
2. Дятленко С., Конопкін В., Корнецький А., Кучерук О., Савицький І. Соціальне шкільне підприємництво: твій перший стартап: Посібник для учнів 8 (9, 10, 11) класів, батьків та освітян. – К.: ТОВ «ВІ ЕН ЕЙ ПРЕС», 2020. – 184 с.

3. Ефективна підготовка до інтегрованих уроків з фінансової грамотності : методичні поради. URL: <https://talan.bank.gov.ua/uploads/ekspertyza/files/metodychka-intehratsiia-finansovoi-hramotnosti.pdf>
4. Нова українська школа: путівник для вчителя 5–6 класів : навчально-методичний посібник / за ред. А. Л. Черній; відп. за вип. В. М. Салтишева. Рівне : РОІППО, 2022. 168 с.
5. Рамка підприємницьких компетенцій EntreComp+ для малого та середнього бізнесу в Україні. URL: <https://epo.org.ua/downloads/EntreComp.pdf>
6. Рамка фінансових компетентностей дітей та молоді України. URL: <https://talan.bank.gov.ua/fingramotnist#ramky-kompetentnostey>
7. Роз'яснення щодо окремих питань оцінювання результатів навчання відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти Додаток до Листа МОНУ URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/67d/44e/c61/67d44ec61e945882496290.pdf>
8. Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь: Як оцінювати в Новій українській школі. Методичний посібник URL:
9. Соціальне шкільне підприємництво: будуємо перший справжній бізнес. Посібник для тренерів. URL: <https://studbiz.in.ua/navchitisyia/posibnyk-training>

Додаткова література

1. Підприємництво і фінансова грамотність : підруч. для 8 класу закл. загал. серед освіти / Р. Р. Гургула, Р. Р. Буяк, Б. Ю. Куждеба, Є. М. Сливка, В. О. Сухінська. Тернопіль : Астон, 2025. 144 с .
2. Пластун О., Панченко С. Підприємництво і фінансова грамотність : підруч. для 9 класу закл. загал. серед. освіти. – Харків : Вид-во «Ранок», 2025. 160 с.
3. Ролік В., Войтицька Л., Тригуб О. Підприємництво і фінансова грамотність: підруч. для 8 класу закл. загал. серед. освіти. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2025. 128 с.
4. Стеценко І., Андрусич О. Підприємництво і фінансова грамотність : підруч. для 8 класу закл. загал. серед. освіти – К. : Світич, 2025. 88 с.